

Han holder med børnene

Af Jørgen Carl, redaktør *Psykolog Nyt* (1996–2015)
Foto Sofie Amalie Klougart

Omsorgen for barnet har i Danmark sin stærkeste forkæmper i *Per Schultz Jørgensen*. Mange forhold i familie og samfund dokumenterer, at hans indsats er mere nødvendig end nogen sinde.



Der er åbenbart stadig brug for en, der giver et trut i basunen ...

Med den replik opsummerer Per Schultz Jørgensen en samtale, som ikke har handlet om blæseinstrumenter, men om behovet for, at nogen holder fast i afgørende samfundstemaer – og giver dem tydelig stemme.

Bemærk: stadig! Den, der følger med i debatten og specielt den del af den, der tager sigte på børns rettigheder og øvrige vilkår i familie- og samfundsliv, vil vide, at ingen nutidig aktør har talt og skrevet – truttet, om man vil – med større vedholdenhed og styrke end netop han. Igennem mange årtier. Og utrætteligt.

På den baggrund føltes det naturligt, da Per Schultz Jørgensen i november sidste år modtog

Unicef Prisen. Givet med den begrundelse, at årets modtager har ydet en særligt bemærkelsesværdig indsats for børn, og at han både gennem sit virke i Børnerådet, sin mangeårige forskning, sine foredrag og debatindlæg og deltagelse i en lang række komiteer og råd altid har haft ekstraordinær opmærksomhed på børns ret til beskyttelse, omsorg og deltagelse.

Hvor stor anerkendelsen er, kan det være svært at måle, eftersom Unicef Danmark her uddelte prisen for første gang. Men rækker armene ikke til at favne formatet, beviser arrangementet med prisoverrækkelsen, at vi er i den tunge vægtklasse. Der deltog hele 450. Ikke alene var socialministeren til stede sammen med højt kvalificerede fagfolk, erhvervsfolk, ngo'er – plus en del skolebørn – men deltager var selveste den indiske menneskeretsforkæmper Kailash Satyarthi, der i 2014 modtog Nobels Fredspris.

Netop han, der har viet sit liv til kampen mod undertrykkelse af børn og unge, gik efter takketalen bevæget op til Per Schultz Jørgensen og omfavnede ham.

Brug for at tale med én stemme

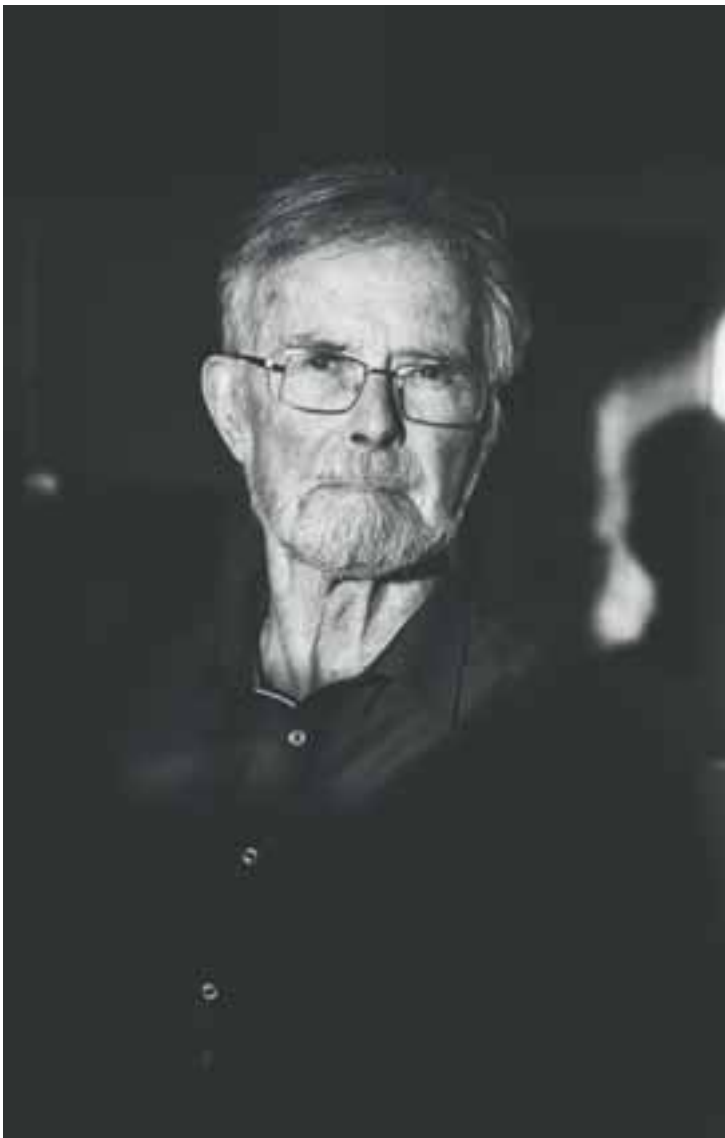
– Det er ikke falsk beskedenhed, når jeg i min tale nævnte, at mange kunne fortjene prisen lige så vel som jeg, siger Per Schultz Jørgensen.

– Jeg har haft mange år til at udfylde min rolle, og ... ja, selv om det lyder højtravende, så har det været et fantastisk privilegium både fagligt og holdningsmæssigt at stå næsten på samme platform i alle de mange år. Hvis ikke man havde fyldt det ud, skulle man næsten undre sig over, hvad pokker man så har lavet. Jeg har haft nogle muligheder, som mange andre ikke har haft.

– Den faglige side af opgaven med at varetage børns vilkår har næsten givet sig selv. Hvert eneste tiår, siden jeg blev færdig som cand.psych. i 1968, har jo rummet sin egen udfordring. Og jeg har sagt til mig selv, at her er der noget, der er værd at kæmpe for. Og det stopper åbenbart ikke. Somme tider tænker man, at det, jeg står med lige nu, er næsten det allerværste, men man må forholde sig til, at samfundet ikke kun ændrer sig i bedre og bedre retning. Det ændrer sig kvalitativt, så der også hele tiden er noget, der sættes over styr. Så kommer der nogle forbedringer, men så skrider noget andet. På den store, brede front er der bestemt stadig noget at slås for.

Opgaven – hvis det ord overhovedet bør stå i ental – har et omfang, som kræver mange hænder og mange, der lægger stemmer til. Per Schultz Jørgensen har derfor fulgt prisen op ved sammen med Unicef at tage initiativ til, at markante organisationer på børneområdet etablerer en fælles platform, hvorfra de kan tale med én stemme, når store, principielle spørgsmål på børneområdet er på spil.





– Tager vi asylstramningerne som muligt eksempel, vil organisationerne stå stærkt, hvis de ikke kun hver for sig, men i fællesskab markerer en holdning til, hvilke forhold vi byder børnene. Får disse børn frataget de rettigheder, de har efter serviceloven, eller skades de i kraft af de forringelser, der sker med familiesammenføringerne, kalder det åbenlyst på en samlet reaktion fra børneorganisationerne. Vi kan og skal hver især råbe op, men det giver vægt, når vi ytrer os sammen.

Op på den store mejetærsker

Engagementet i børn og ikke mindst dem med særlige udfordringer har Per Schultz Jørgensen haft med sig i hvert fald siden slutningen af 1950'erne, hvor han som uddannet lærer underviste i hjælpeskolen – sådan lød betegnelsen dengang.

– Den gruppe af børn, der hænger i periferien, havde jeg allerede hjemmefra en interesse for. Som lærer blev jeg optaget af nogle af de

undersøgelser, som socialpsykologen Kurt Lewin gennemførte. Hans modstand mod at anse de svage børn som nogle, der blot havde “mindre” af alt, ikke mindst IQ, satte en proces i gang hos mig. Lewin var ikke optaget af den kvantitative tænkning, det, der handler om det målbare, men af en dynamisk psykologi, og den tankegang fik mig videre. Reelt fik det betydning for, at jeg efterfølgende læste psykologi.

Per Schultz Jørgensens formelle karriere kom dog til at ligge inden for forskning i børn, barndom og familieliv og ikke det kliniske område. Og nærmest tiår for tiår: 1970'erne, lektor ved Københavns Universitet. 1980'erne, forskningsleder for børne- og familieområdet ved Socialforskningsinstituttet. 1990'erne, professor i socialpsykologi ved Danmarks Lærerhøjskole/Danmarks Pædagogiske Universitet.

En kendt person i videste forstand blev Per Schultz Jørgensen for alvor, fra han i 1998-2001 var formand for Børnerådet. Han havde været med til at etablere rådet som privat initiativ i 1991 og været dets næstformand, fra staten kom indover i 1994.

– Formand blev jeg på et tidspunkt, hvor jeg ellers var ved at træde et skridt tilbage. Jeg var 65 år da. Men med Børnerådets rolle som fortaler for alle børn og unge og som en instans, der skal sikre deres rettigheder, udvikling og trivsel, var det jo lige mit felt. Daværende socialminister Karen Jespersen pressede hårdt på for at få mig til at sige ja, og på hjemmefronten fik jeg et skub af min søn: “Far, nu får du jo mulighed for at køre med den store mejetærsker!”

– Det blev også fantastisk, virkelig et løft for mig. Selv om jeg havde været en offentlig person i flere årtier, var det inden for langt snævrere kredse, men nu blev jeg eksponeret, fik en position at udøve mit virke fra og plads til at sprænge de gamle rammer. Jeg havde det som fisken i





vandet. Jeg udtalte mig om alt, det indrømmer jeg! Men der var også et behov.

Arbejder på et fagligt grundlag

Siden 2001 er Per Schultz Jørgensen *ikke* gået på pension og har med egne ord *ikke* trappet ned overhovedet. Han har svært ved at sige nej, når han bliver spurgt, tilstår han. Som foredragsholder, konsulent, forfatter, kronikør, deltager i forskningsprojekter og flittig debattør er der konstant bud efter ham. Og positionen som offentlig person er uantastet.

Det kan ikke undgås, at han undertiden taler magten midt imod. Eller "systemet". Dem, der enten ikke vil barnets bedste eller ignorerer det. Er han ikke ofte blevet mødt med irritation og benspænd? Spørgsmålet udløser tøven.

– Alene det, at jeg skal lede sådan i hukommelsen, er et godt tegn. Jeg synes ikke, jeg er det. Tværtimod har jeg næsten hele vejen, også fra politiske opfattelser, der ikke står tæt på mig, mødt accept af, at den rolle er vigtig. Også fra borgerlige socialministre, skal jeg understrege. Jeg har mødt mange af dem gennem tiden. Jo, måske irriterende ... Nej, jeg synes faktisk, at rollen har været rimelig godt accepteret, selv om jeg af og til bider andre.

– Forklaringen er nok den, at jeg arbejder på et fagligt grundlag. Det er velkendt, og det giver respekt. Der var engang en, der sagde til mig, mens jeg var børnerådsformand, at min gennemslagskraft er

meget større, når jeg fastholder min faglighed i stedet for at blive politisk. Hun mente ordinært, traditionelt politisk. Det slog mig lige pludselig, at jeg på det tidspunkt var lige ved at svinge over og miste min faglighed. Men styrken har ligget i fagligheden, som jeg har mødt stor respekt for. En faglig og holdningsmæssig stillingtagen.

– I forbindelse med min afgang fra Børnerådet kan jeg også huske, at de i *Jyllands-Posten* skrev noget i retning af: "Det vil måske vare længe, inden man på den post får en, der forener stor faglighed med stærke holdninger." Jeg blev selvfølgelig glad for udsagnet. Det at have en begrundet holdning, altså baseret på faglighed, det giver én styrke.

Et ståsted i psykologien

I sit virke har Per Schultz Jørgensen bevæget sig over mange faglige felter, og det spørgsmål falder lige for: Tænker han i alle de sammenhænge, han optræder i, over, at han er psykolog? Er lige dét den faglighed, han trækker på?

– For en første betragtning er det ærlige svar nok nej. For i mange tilfælde har jeg været socialforsker, så har jeg i perioder været næsten mere sociolog, og andre gange har jeg haft en mere filosofisk-eksistentiel tilgang.



– Alligevel har min grundfaglighed jo altid ligget i mit kendskab til basale psykologiske teorier. Så det andet bygger ovenpå. Det har grundlæggende været hele den socialpsykologiske tænkning, det at vores virkelighed er opbygget af de sociale grundstrukturer, vi lever i. At det er os selv som mennesker, der skaber vores verden i et fællesskab med andre. Så det er mere hele relationstilgangen, jeg har bygget på, end egentlig en fagpsykologisk tilgang, hvor jeg fx har skullet kæmpe for psykologer.



Det er noget, der har været implicit i min måde at tænke på. At tænke socialpsykologisk. Og det kan man jo gøre uden at være fagpsykolog.

– Men jeg har selvfølgelig et ståsted i psykologien, det er klart. Når jeg fx et sted skriver, at politikerne burde vide, at de overtræder Børnekonventionen, når de vedtager en treårs udsættelse inden familiesammenføringen, også for børn, så står jeg på et fuldstændig klart psykologisk grundlag og ved, hvad det koster de børn. Det er et af de områder, hvor der ligger allermest dokumentation for børns traumer og børnedepressioner og børns sorg og børns tab. Det har vi vidst siden Anden Verdenskrig, så der ligger en ophobning af data.

– På den baggrund er det uholdbart, når man fra politisk side henviser til, at man afventer en juridisk vurdering. Jamen, jurister har jo ikke indsigt i det der. De kan kun udtale sig om risikoen for at tabe ved en domstol. Men som psykologer er vi fuldt vidende om, hvilken dokumentation der findes for, at det der har alvorlige konsekvenser. Man taber et andet sted.

Børnene 'ude af sig selv'

Per Schultz Jørgensen kalder Danmark et meget modsætningsfyldt børneland: På den ene side er det børnevenligt i ord og retorik, og vi prøver at give børnene så god en barndom som muligt, og vi vil det så gerne. Og Danmark er et af de absolut bedste lande i verden, fastslår han. Men på den anden side er børn så overvågede og så indhegnede og så dirigerede. Har børn overhovedet andre frirum, end når de gemmer sig under dynen og prøver at slippe ud af det?

– Den ydre påvirkning af børn er kolossal, de er overstimulerede. I daginstitutioner skal de bevidst indlæringspåvirkes, i skolen undervisningspåvirkes – og nu i flere timer end nogen sinde. Og alle

bliver de mediepåvirket i et ubeskriveligt omfang. Af tv, iPad, spillkonsoller og så videre.

– Som det også er udtrykt: Mange børn er *ude af sig selv*. De lever hele tiden i en verden udenfor. De er optaget af den verden udenfor. Det, der er udfordringen, er, at vi skal lære dem at komme ind i sig selv. Hvad vil det sige? At have nogle spørgsmål, de selv stiller, i stedet for hele tiden at skulle tage stilling til det massive pres udefra. At holde fast i sig selv.

– De, der kommer frelst igennem, er dem, der får en modvægt, en indre målestok. Den får de fra nogle tætte bånd til andre, forældre, kammerater eller lærere, pædagoger, nogle, der er med til at stabilisere deres indre kerne.

– Der skal en grad af frihed til, hvis barnet skal have lov at udvikle den indre kerne – det, Søren Kierkegaard kaldte *Sjælen*. Hvis de ikke har det, så bliver det små dresserede børn i en eller anden grad, og så synes vi, det er synd, og så forkæler vi dem og giver dem masser af materielle ting. Vi er fanget alle sammen af sådan en skævvreden problematik ...

Jo, Per Schultz Jørgensen taler sig varm i børnetemaerne, ordene falder tæt og betydningsladet. Der truttes altså i basunen, både muntre, optimistiske toner og toner, der udtrykker en bekymring på vegne af børnene. Musikeren har fået sin pris, og den er velfortjent. ●

Bøger & Fakta

Per Schultz Jørgensen er bogaktuel med *Broen til det andet menneske*, Kristeligt Dagblads Forlag (2016). I 2014 udgav han på samme forlag bestselleren *Styrk dit barns karakter (nu i 4. oplag)*. Det samlede forfatterskab omfatter omkring 50 bøger siden 1970'erne.

Per Schultz Jørgensen blev dr.phil. i 1983. Han har ud over de nævnte poster/ansættelser bl.a. været formand for Socialpolitisk Forening (2002–2007), formand for Den Alternative Velfærdskommission (2004–2007), Medlem af Værdikommisionen (2011–12) og hovedredaktør af tidskriftet *Nordisk Psykologi* i tre årtier, fra 1970 til 1999.